

पीडै पीडा

(गजल सङ्ग्रह)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय
अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको स्नातकोत्तर तह
द्वितीय वर्षको दसौँ पत्रको आवश्यकता
परिपूर्तिका लागि प्रस्तुत

सिर्जनापत्र

सर्जक
उमाकान्त भट्टराई
नेपाली केन्द्रीयविभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौँ
२०७२

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर

शोध निर्देशकको सिफारिस

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग, स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षका छात्र उमाकान्त भट्टराईले पीडै पीडा (गजल सङ्ग्रह) शीर्षकको प्रस्तुत सिर्जना पत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । यस शोधकार्यबाट म सन्तुष्ट छु । यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि विभाग समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०७२/०३/०२

.....
(प्रा.डा. कृष्णहरि बराल)
नेपाली केन्द्रीयविभाग
त्रि.वि., कीर्तिपुर

त्रिभुवनविश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागका छात्र उमाकान्त भट्टराईले त्रि.वि., स्नातकोत्तर तह, दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको आवश्यकता परिपूर्तिको लागि तयार पार्नुभएको पीडै पीडा (गजल सङ्ग्रह)शीर्षकको प्रस्तुत सिर्जनापत्र मूल्याङ्कन समिति द्वारा आवश्यक मूल्याङ्कन गरी स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

हस्ताक्षर

१. प्रा.डा. देवीप्रसाद गौतम

विभागीय प्रमुख

.....

२. प्रा.डा. कृष्णहरि बराल

शोध निर्देशक

.....

३. प्रा.डा. रामनाथ ओझा

बाह्य परीक्षक

.....

मिति : २०७२/०३/१०

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत पीडै पीडा(गजल सङ्ग्रह) सिर्जनापत्र मैले आदरणीय गुरु प्रा.डा. कृष्णहरि बरालको कुशल निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । गजल साहित्यका मर्मज्ञ तथा विशेषज्ञ गुरुको सल्लाह, सुभाब र निर्देशनले यस सिर्जनापत्रलाई यो अवस्थामा ल्याउन सहज भएको हो । प्राध्यापन तथा अन्य व्यवहारिक कार्यको व्यस्तताका बीच पनि आफ्नो अमूल्य समय दिई शोधकार्यमा अभिप्रेरित गर्नाका साथै सचेत र सजग गराउँदै निरन्तरता प्रदान गरी प्रस्तुत सिर्जना पत्रलाई यस रूपमा ल्याउन समुचित निर्देशन प्रदान गरिदिनुहुने शोधनिर्देशक श्रद्धेय गुरुप्रति सर्वप्रथम हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

सिर्जना प्रस्तावलाई विभागीय स्वीकृति प्रदान गरी सिर्जनापत्र तयार गर्ने सुअवसर प्रदान गर्नुहुने विभागीय प्रमुख प्रा.डा. देवी प्रसाद गौतमप्रति म कृतज्ञ छु । त्यसैगरी यस सिर्जनापत्र तयारीका क्रममा आवश्यक सल्लाह, सुभाब र प्रेरणा दिई मलाई उत्प्रेरित गर्नुहुने सम्पूर्ण गुरुवर्ग र नेपाली केन्द्रीय विभाग प्रति आभार प्रकट गर्दछु ।

त्यसै गरी मेरो अध्ययन एवम् भविष्यप्रति सदा चिन्तनशील बनेर मलाई यो अवस्था सम्म ल्याइपुऱ्याउने पूजनीय पिता लोकनाथ भट्टराई र माता गोमादेवी भट्टराईप्रति सदा नतमस्तक छु । यस सिर्जनापत्रको तयारीका क्रममा गजलहरू लेख्न हौसला प्रदान गर्दै आवश्यक पुस्तकहरू उपलब्ध गराईदिनुहुने आदरणीय दाइ बलरामदाहाल, टङ्कण गरिदिनु हुने किरण राई, केशव अधिकारी र दुर्गा राईप्रति विशेष आभारी छु । साथै यो सिर्जनापत्र तयार गर्नका लागि प्रत्यक्ष एवम् अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग पुऱ्याउनु हुने सम्पूर्ण इष्टमित्र, शुभचिन्तक र आत्मीय साथीहरूप्रति पनि आभार प्रकट गर्दछु ।

अन्त्यमा यस सिर्जनापत्रको समुचित मूल्याङ्कनका लागि त्रि.वि. नेपाली केन्द्रीय विभाग कीर्तिपुर समक्ष पेश गर्दछु ।

शैक्षिक सत्र : २०६७/०६८

क्रमाङ्क : २८०४६२

त्रि.वि. दर्ता नं. : ६-१-७-८९४-२००४

उमाकान्त भट्टराई

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रि.वि. कीर्तिपुर, काठमाडौं

विषयसूची

	पेज नं.
पहिलो परिच्छेद : सिर्जनापत्रको परिचय	१-३
१.१ सिर्जनापत्रको शीर्षक	१
१.२ सिर्जनापत्रको प्रयोजन	१
१.३ सिर्जनात्मक लेखन र क्षेत्र छनौट	१
१.४ सिर्जनात्मक लेखनको सन्दर्भ	२
१.५ सिर्जनात्मकपत्रको सीमाङ्कन	३
१.६ सिर्जनापत्रको रूपरेखा	३
दोस्रो परिच्छेद : गजलको परिचय, तत्त्व र विकासक्रम	४-३०
२.१ गजल परिचय: स्रोत, व्युत्पत्ति र अर्थ	४
२.१.१ स्रोत	४
२.१.२ अर्थ/ व्युत्पत्ति	५
२.१.३ गजलको परिभाषा	६
२.२ गजलका तत्त्वहरू	८
२.२.१ भव तथा विषयवस्तु	९
२.२.२ कल्पना	१०
२.२.३ सङ्गीत	१०
२.२.४ बिम्ब, प्रतीक, अलङ्कार	११
२.२.४.१ बिम्ब	११
२.२.४.२ प्रतीक	१२
२.२.४.३ अलङ्कार	१३
२.२.५ भाषा	१३
२.३ गजलको संरचना/स्वरूप	१४
२.३.१ सेर	१४

२.३.२ काफिया	१६
२.३.३ रदिफ	१७
२.३.४ तखल्लुस	१८
२.४ कालविभाजन	२०
तेस्रो परिच्छेदः पाँच गजलकारका पच्चीस गजलहरूको विश्लेषण	३२-५८
३.१ मोतीराम भट्टका पाँच गजलको विश्लेषण	३२
३.२ ज्ञानुवाकार पौडेलका पाँच गजलको विश्लेषण	३७
३.३ ललिजन रावलका पाँच गजलको विश्लेषण	४१
३.४ मनु ब्राजाकीका पाँच गजलको विश्लेषण	४५
३.५ बूँद रानाका पाँच गजलको विश्लेषण	५०
३.६ आत्मधारणा	५४
चौथो परिच्छेदः सिर्जनात्मक गजलहरू	५९-८१
सन्दर्भ सामग्री सूची	८२-८५

सङ्क्षेपीकरण सूची

अप्र.	अप्रकाशित
उ.मा.वि.	उच्च माध्यमिक विद्यालय
एम.ए.	मास्टर्स अफ आर्ट्स
क्र.सं.	क्रम सङ्ख्या
त्रि.वि.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
डा.	डाक्टर
नं.	नम्बर
ने.रा.प्र.प्र.	नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान
प्रा.	प्राध्यापक
पृ.	पृष्ठ
वि.सं.	विक्रम सम्बत्
सम्पा.	सम्पादक
इ.	इस्वी सम्बत्
पू.	पूर्णाङ्क
सं.	संस्करण